

Słowianinem być

2 stycznia 2024

Co znaczy być Słowianinem? Na to pytanie próbowali odpowiedzieć naukowcy, ale żadna z teorii nie broni się do końca.

Słowianie to lud zadziwiający, sami nie wytworzyli pisma pozwalającego przekazać ich historię, pojawiają się nagle w pismach starożytnych historyków ok. V w. i pojawiają się w takiej liczbie, że niemożliwe jest, aby ten lud przywędrował do Europy w jednej migracji.

Szacuje się, że już w VIII w n.e. Europę zamieszkuje 4-5 mln Słowian, co stanowi ok. 10% ludności Europy. Zajmują tereny od Bałtyku po dzisiejszą Grecję, od granic Danii po ziemie leżące daleko poza wschodni brzeg Dniepru. Cechują się zaskakującą jednolitością języka. Po dziś dzień dwóch Słowian porozumie się w stopniu nieosiągalnym dla przykładowo ludów posługujących się językami germańskimi. Jednak w ostatnich wiekach języki te się różnicują, tak, że coraz trudniej jest na się porozumiewać między słowiańskimi narodami. Ma na to wpływ szkolnictwo wymuszające na mieszkańcach poszczególnych krajów jednolitość języka zgodnego ze ściśle określonymi z góry narzuconymi zasadami. Za przykład można podać „na

Ukrainie", czy może lansowane dziś „w Ukrainie”, „iść po zakupy”, czy „iść na zakupy”.

Język

Dziś przyjmuje się definicję, że Słowianie to ludzie porozumiewający się językiem Słowiańskim, lecz ta definicja absolutnie nic nie mówi, jeśli patrzymy na ten lud historycznie. Trudno człowieka leżącego w grobie 1000 lat zapytać jakim językiem rozmawiał. Ale przecież wystarczy kilka pokoleń, by ludność zaczęła mówić zupełnie innym językiem. Dziś wielkie obszary słowiańszczyzny wschodniej określane jako Połabie mówią językiem germańskim, zaś słowiańskość tych terenów pozostała w nazwach geograficznych.

Genetyka

Genetycy określają Słowian jako nosicieli haplogrupy R1a1... (zespół sekwencji genów, charakterystyczny dla danej grupy ludzi) i tu mamy już problem. Najczystszy genetycznie społeczeństwem są Polacy (57%), Białorusini (51) Rosjanie (46), Ukraina (44), ale Serbia już tylko (18%) przy Chorwacji i Węgrzech po (24%). Również Niemcy Wschodnie, które w wiekach IV-XI były ewidentnie słowiańskie, zamieszkuje (24%) nosicieli tej haplogrupy.

My są tutejsi czy nietutejsi?

Nauka wypracowała dwie teorie pojawienia się Słowian, allochtoniczną (Słowianie przybyli z zewnątrz z okolic Dniepru, Wołgi), i autochtoniczną (to ludność zamieszkująca te ziemie od bardzo dawna). Ustalenia genetyczne całkowicie stawianą teorię allochtoniczną na głowie, bo z jakiego powodu, jeśli mielibyśmy wywodzić się z rozlewisk Dniepru, najliczniejsi Słowianie występują na terenach dzisiejszej Polski? Co spowodowało, że zamieszkujący stosunkowo niewielkie

obszary nad Dnieprem Słowianie stali się tak prężną populacją, iż w krótkim czasie stanowili ponad 10% populacji Europy?

Archeologia

Dawniej lansowano teorię, iż ludy zamieszkujące ziemie obecnie słowiańskie przesunęły się na zachód pod wpływem najazdu ludów stepowych. Wskazywano na lukę cywilizacyjną na tych ziemiach trwającą nawet 200 lat. Dziś jednak ta teoria traci swoich zwolenników. Przyczyniła się do tego rozbudowa sieci autostrad, z jaką mamy do czynienia w ostatnich latach. Prawo stanowi, że jeżeli inwestycja obejmuje miejsce będące w strefie zainteresowań archeologii, zanim dokonane zostaną prace inwestycyjne, miejsce musi być przebadane. Dzięki temu uzyskujemy znaczący skok w poznawaniu śladów, jakie pozostawili nam przodkowie. Stąd nie mówi się o luce cywilizacyjnej a bardziej o obniżeniu liczby ludzi, co wiązało się warunkami przyrodniczymi.

Dziś przyjmuje się, iż Słowianie to nie lud spokrewniony ze sobą, a ludzie, którzy przyjęli ten sam język oraz pewne cechy kultury wspólne dla Słowian. Archeolodzy przyjęli dla wyznaczania osad słowiańskich występowanie trzech elementów.

Pierwszym z nich jest konstrukcja domostw. W początkach słowiańszczyzny Słowianie mieszkali w charakterystycznych ziemiankach, w których podłoga zwykle klepisko obniżona była o ok. 80 cm w stosunku do poziomu ziemi. Domostwa budowane były na planie kwadratu o boku 3-4 m. Dwuspadowe dachy sięgające ziemi wykonywane były z gałęzi, trzciny. Wejście zawsze zlokalizowane było od strony południowej, zaś obowiązkowym wyposażeniem takiego domu był piec zbudowany z kamienia, rzadziej z gliny służący do ogrzewania oraz gotowania potraw. Jednak rozmiary pieca nie pozwalały na to, by w nim coś piec albo gotować. Potrawy gotowano w glinianych naczyniach stawianych w glinianych naczyniach bezpośrednio przed piecem. Domostwa te nie posiadały okien, zaś dym wyprowadzany był

przez trójkątne dymniki u powały północnej ściany. Piec też był stawiany w narożniku przy ścianie północnej.

Drugim elementem charakterystycznym dla osad słowiańskich były gliniane garnki, których skorupy masowo znajdujemy w wioskach z tego okresu. Były to proste naczynia najczęściej pozbawione zdobień.

Trzecim charakterystycznym elementem jest pochówek całopalny, gdzie popioły zbierano do naczyń i chowano w jamach wykopanych w ziemi.

Patrząc na dzisiejszych Słowian, można wyodrębnić pewne dodatkowe cechy. Zaradność wiążącą się z tym, że potrafimy zrobić coś z niczego, indywidualizm, w tym skłonność do indywidualnego przeciwstawiania się władzy (pozostałość władzy wiecowej). Każdą nową propozycję musimy przedyskutować, zawzięcie się przy tym kłócąc.

Dziś skłaniamy się ku teorii, że Słowianie nie są grupą genetycznie jednolitą, choć istotną dla niej jest haplogrupa R1a... Jest to wspólnota języka i kultury, które pojawiły się ok. V w. n.e. i rozprzestrzeniły się na wcześniej zamieszkujące tu ludy, a także ludy, które przybyły na te ziemie później. Ta teoria tłumaczy zarówno ogromny obszar Europy zamieszkiwany przez tych ludzi, jak i ich ekspansję populacji.

Autorstwo tekstu i zdjęcia: Zawisza Niebieski

Źródło: WolneMedia.net

Od autora

Tworząc artykuł korzystałem z wiedzy zawartej z pracy Kamila Janickiego pt. „Prawdziwa historia największego ludu Europy”. Zdjęcie wprowadzające wykonałem w Muzeum Archeologicznym Kraków.